

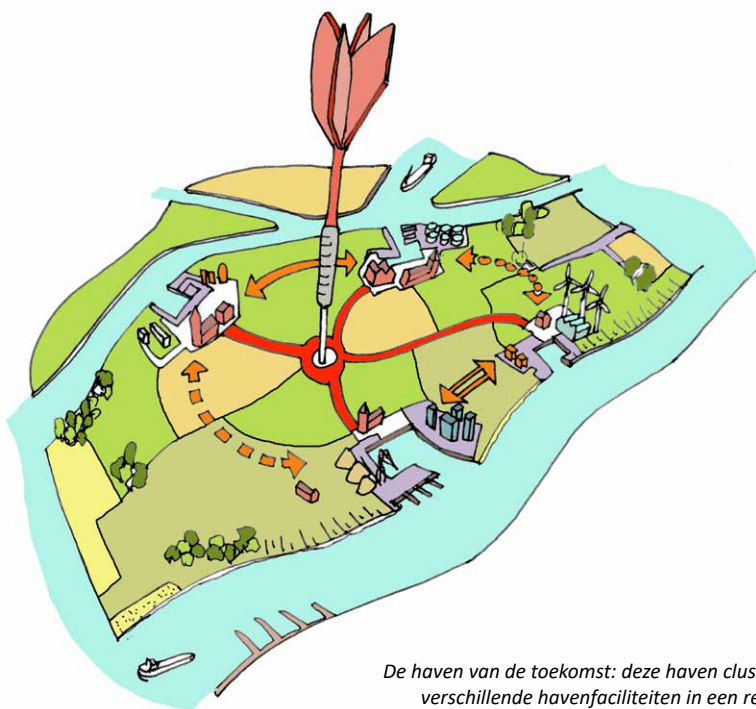

Duurzaam havenbeleid: op weg naar toekomst- bestendige binnenhavens

Transport over water is een essentiële schakel in de Nederlandse economie. Om deze positie te behouden en te verstevigen, zijn investeringen nodig in onze binnenhavens. Toekomstbestendig en met aandacht voor het klimaat. De vraag is: hoe duurzaam zijn de Nederlandse binnenhavens op dit moment? Hoe duurzaam is het huidige havenbeleid en op welke aspecten zijn extra investeringen nodig?

In opdracht van de Nederlandse Vereniging van Binnenhavens (NVB) heeft advies- en ingenieursbureau Movares de Strategische Agenda 2020-2025 voor deze vereniging opgesteld. In deze strategische agenda staan vijf maatschappelijke thema's centraal: digitalisering, bereikbaarheid, duurzaam en toekomstbesten-

dig havenbeleid, samenwerking en exploitatie en tot slot energietransitie en circulaire economie. Als actief lid van de NVB heeft Movares het thema 'duurzaam en toekomstbestendig havenbeleid' geadopteerd en werkt dit thema samen met ingenieursbureau DGMR verder uit om een standaard te ontwikkelen voor de

De haven van de toekomst: deze haven clustert verschillende havenfaciliteiten in een regio

Nederlandse binnenhavens. Het hoofddoel is te komen tot een visie, programmering en prioritering van investeringen in havens. Deze investeringen moeten havens groener en duurzamer maken en voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen.

Economische en maatschappelijke waarde

Bij het ontwikkelen en opstellen van de Strategische Agenda bleek al snel dat de werkelijke economische en maatschappelijke waarde van de binnenhavens in veel gevallen onduidelijk is. Vaak ontbreekt daardoor de basis voor investeringen in een haven; het heeft immers geen zin investeringen te doen wanneer de opbrengst ervan niet duidelijk is. Naast het heel

duidelijk in kaart brengen van de toegevoegde waarde van een haven aan het economisch resultaat van een regio is het van belang om de potentie van de haven te duiden. Het uiteindelijke doel is een duurzame en toekomstbestendige haven.

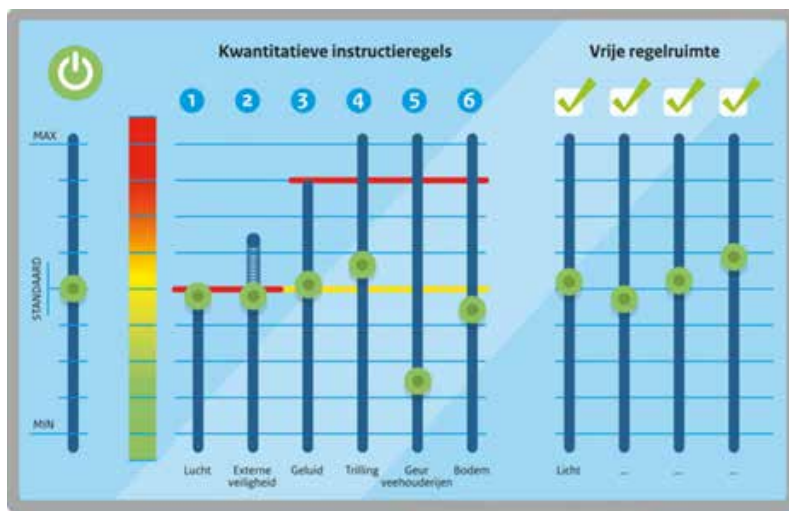
Professionalisering duurzaam havenbeleid

De term duurzaamheid blijkt in dat verband nog te vaak een containerbegrip. Wat betekent dat nu voor een haven? Zijn onze havens ingericht op de ontwikkelingen waarmee we zowel maatschappelijk als economisch de komende jaren te maken gaan krijgen? Havenbeheerders hebben behoefte aan een eenduidige definitie van duurzaamheid en handvatten voor de (toekomst)ontwikkeling van hun havengebied. Zij hebben beperkte kennis van de invloeden en de diverse mogelijkheden. Het ontbreekt aan centraal beleid en vaak is er lokaal weinig of onvoldoende prioriteit voor het thema.

Binnenhavenmonitor

Een eerste stap is het beter benutten van de resultaten van de Binnenhavenmonitor, de studie naar de economische betekenis van binnenhavens in Nederland. De Binnenhavenmonitor maakt het economisch belang van het geïntegreerde netwerk van Main, Green en Blue Ports inzichtelijk. De havens in het achterland worden vaak aangeduid als Blue en Green Ports, afhankelijk van het type overslag dat er plaatsvindt. De Binnenhavenmonitor geeft inzicht in de economische betekenis van de havens in het totale netwerk van zeehavens en havens in het achterland.

Het is van belang dat de bestuurders op de hoogte zijn van de meerwaarde van binnenhavens voor de regio's waar ze gevestigd zijn. Daarnaast moet het havenbeleid zich met het oog op de komende Omgevingswet meer op de omgeving richten. Door de havenregio's actief te betrekken, zullen havens interessanter worden voor de vestiging van bedrijven. De haven zal een grotere rol gaan spelen in zijn omgeving, waardoor de gebruikersfuncties zullen toenemen.

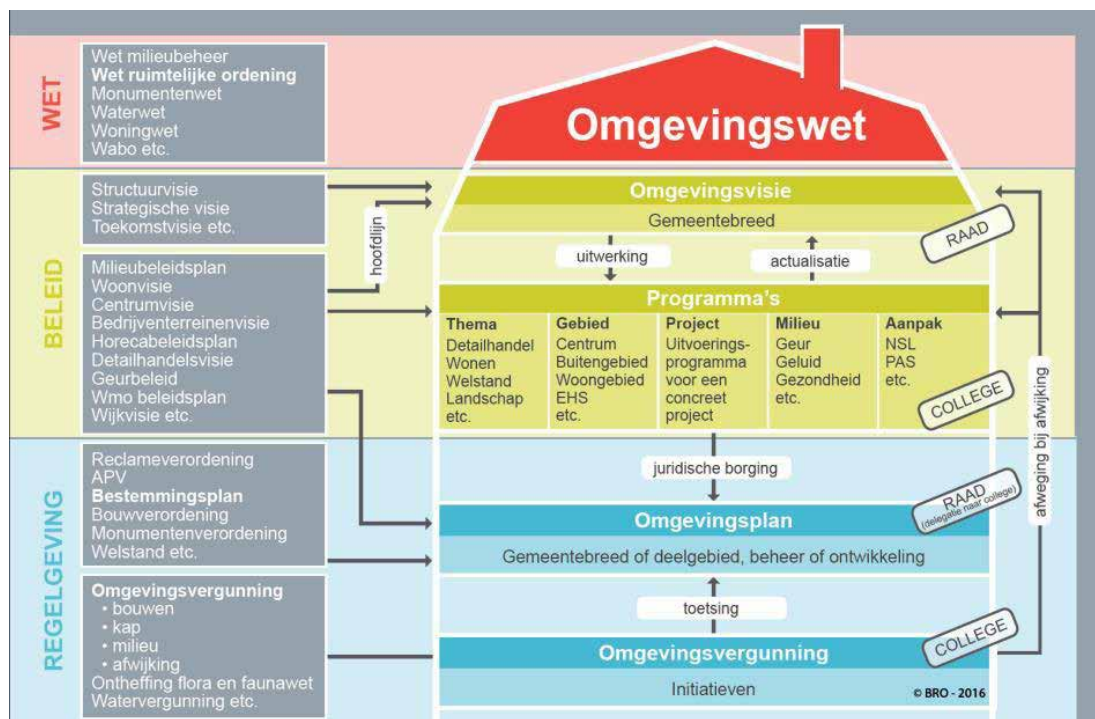

'Regelknoppen' ofwel duurzaamheidsaspecten om te voldoen aan de Omgevingswet (Bron: Gelderse Natuur- en Milieufederatie, 2019)

Omgevingswet

Duurzaam en toekomstbestendig havenbeleid op basis van de Omgevingswet gaat om het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Om maatschappelijke functies te vervullen zijn doelmatig beheer, gebruik en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving belangrijk. Dit met het oog op duurzame ontwikkeling, de woonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. De zogenaamde 'regelknoppen' ofwel duurzaamheidsaspecten om te voldoen aan de Omgevingswet staan hiernaast schematisch weergegeven.

Door per haven afzonderlijk aan deze knoppen te draaien kun je de duurzame en toekomstbestendige beleidskaders per haven inkleuren en een unieke focus aanbrengen. Elke haven zal immers een eigen

Met de komst van de Omgevingswet richt het havenbeleid zich steeds meer op de omgeving. (Bron: BRO, 2016)

identiteit ontwikkelen en op haar manier invulling geven aan de toekomstbestendigheid. Omgeving, lokale bedrijvigheid en ontwikkelingen zijn daarin richtinggevend en bepalende factoren.

Roadmap

Wat betekent dit nu concreet? Wat is het stappenplan om te komen tot duurzaam havenbeleid? Allereerst is bij de havenbeheerders bewustwording nodig. Heeft een gemeente haar haven duidelijk in het vizier: wordt er beleid op bepaald en is helder wat de haven economisch en maatschappelijk betekent voor de gemeente, de regio en de provincie? Is er aandacht voor duurzaam havenbeleid in de havenvisie? Vervolgens worden per duurzaamheidsaspect enkele basisvragen gesteld die de relevantie van het betref-

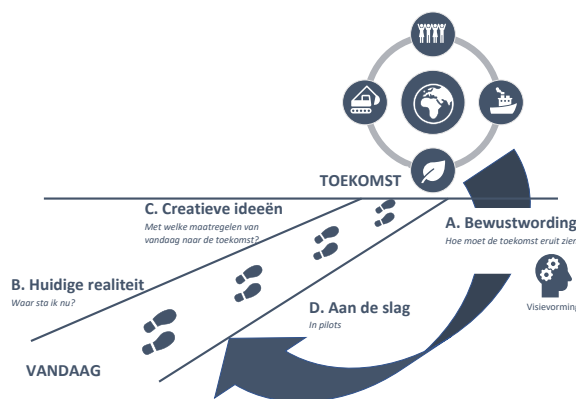
fende aspect duiden en waarbij de ontwikkeling van duurzaam havenbeleid opportuun is. Een verdieplingslag moet inzicht geven in het ambitieniveau, in de status quo (nul-situatie) van duurzaam havenbeleid per duurzaamheidsaspect en in de gap tussen de status quo en de ambitie.

Nadat de stappen Bewustwording, Inventarisatie en Verdieping zijn doorlopen, kan een Roadmap worden opgesteld. In deze Roadmap worden de concrete acties vastgelegd voor de doorontwikkeling van het beleid.

Een duidelijke visie leidt uiteindelijk tot een door-dacht 'Havenbeleid voor het havengebied': wat is de gewenste richting van het havengebied, welke potentie is er, welke ontwikkelingen zijn nodig, hoe verhoudt deze haven zich ten opzichte van andere

Proces om te komen tot een Roadmap met concrete acties voor de doorontwikkeling van het beleid

Duurzaam en toekomstbestendig havenbeleid

havens en welke investeringen zijn van belang? In de praktijk wordt deze aanpak momenteel getoetst bij de havens van Roermond en Wanssum.

Quickscan

Als onderdeel van dit proces heeft Movares de quickscan 'Toekomstbestendige haven' ontwikkeld. Dit is een methode om de toekomstbestendigheid van een Nederlandse binnenhaven te beoordelen in de periode tot 2050, waarbij de focus op de havenactiviteiten ligt. Met deze quickscan kan met de ambities die zijn vastgesteld in de beleidsontwikkeling, de toekomstbestendigheid van de huidige binnenhaven worden bepaald op basis van de aanwezige havenactiviteiten en relevante ontwikkelingen.

Vervolgens wordt de huidige score afgezet tegen de optimale prestatie en wordt geïnventariseerd op welke onderdelen de haven kan optimaliseren. Dit is een eerste stap bij het vaststellen van de investeringsbehoefte. Vervolgens is het mogelijk om met

de quickscan de effectiviteit van de maatregelen en investeringen vast te stellen om daarmee een uitspraak te doen over hoe effectief iedere euro wordt uitgegeven. Op deze manier wordt inzichtelijk hoe de toekomstbestendigheid van de binnenhaven wat betreft de havenactiviteiten versterkt kan worden. De quickscan is wetenschappelijk ontwikkeld en in het kader van een afstudeeropdracht zijn hiermee inmiddels diverse havens op toekomstbestendigheid getest. De aanpak om te komen tot Duurzaam Havenbeleid is door Movares in samenwerking met DGMR uitgewerkt in een Handreiking. Deze Handreiking zal vanaf 2021 voor elke haven in Nederland verkrijgbaar zijn via de Nederlandse Vereniging van Binnenhavens.

Bart Bouwens, businessmanager,
Milan Dekker, adviseur constructieve waterbouw,
Martijn van den Elzen, projectmanager constructieve waterbouw,
Duuk van der Meer, projectleider, Movares

